

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

ОНЛАЙНОВІ ІГРИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ
МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу

Спеціальності А2 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної програми
«Дошкільна освіта»

Браславська Юлія Сергіївна

Керівник к.п.н. Швець Т.А.

Рецензент Воробець В.Г.

директор Олександрівського ЗДО (ясла-садок)
Горохівської сільської ради, Миколаївської області
(наук .ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Мовленнєвий розвиток як провідний чинник формування дитини.....	7
1.2. Психофізіологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей і вплив дорослих на його становлення	9
1.3. Педагогічні можливості гри як основного засобу розвитку дитини.....	12
1.4. Сучасні інноваційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку.....	15
РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙНОВИХ ІГОР.....	21
2.1. Характеристика мовленнєвого розвитку дошкільників на початку експериментального дослідження	21
2.2. Зміст роботи щодо ефективного розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами онлайнових ігор	28
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	33
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38
ДОДАТКИ.....	43
Додаток А. Система вправ для дошкільників.....	43
Додаток Б. Перспективне планування роботи з дітьми дошкільного віку.....	50
Додаток В. Конспекти ігор.....	61

ВСТУП

Вже з наймолодшого віку мовлення відіграє ключову роль у житті дитини. Ще до досягнення однорічного віку малюк виявляє чутливість до мовленнєвих стимулів: зосереджує увагу на мовленні дорослих, реагує на колискові пісні, поступово починаючи засвоювати рідну мову.

Формування повноцінного мовлення є однією з ключових умов становлення особистості дитини. Чим багатшим і граматично правильнішим є мовлення дитини, тим легше їй передавати власні думки, ефективніше пізнавати навколишній світ, налагоджувати змістовні стосунки з однолітками та дорослими. Засвоєння мовлення позитивно позначається на загальному психічному розвитку дитини. Оскільки мовлення не є вродженим утворенням, його становлення відбувається поступово, у процесі цілеспрямованої взаємодії з соціальним середовищем, паралельно з психофізіологічним дозріванням організму.

Однією з актуальних потреб сучасного українського суспільства є забезпечення належного рівня сформованості мовлення у дітей. Проблема становлення й розвитку звукової культури мовлення стала предметом дослідження багатьох учених, зокрема психологів (Б. Баєв, Д. Ельконін, Д. Ніколенко), лінгвістів (О. Потебня), лінгводидактів (А. Богуш, Л. Федоренко та ін.). Як у минулому, так і нині, питання розвитку мовлення залишається актуальним, адже опанування мовою як засобом пізнання світу та засобом соціальної взаємодії є одним із найважливіших досягнень дошкільного віку.

Мовленнєва діяльність дошкільників охоплює різні форми усного мовлення- говоріння і слухання - у процесі яких формуються мовленнєві вміння та навички. Звукова культура мовлення формується переважно у процесі живого спілкування з дорослими. Однак не всі батьки мають достатньо часу, педагогічної обізнаності або мотивації для активної участі в мовленнєвому розвитку дитини.

У сучасну цифрову епоху все частіше спостерігається тенденція до заміщення традиційних форм мовленнєвої взаємодії (читання колискових, потішок, забавлянок) пасивним переглядом мультфільмів чи відеоконтенту.

Такий підхід, на жаль, не сприяє повноцінному розвитку мовлення. Наслідком цього є поширені порушення звуковимови у дітей дошкільного віку, що згодом ускладнює їхнє навчання в школі та взаємодію в соціальному середовищі.

Мовлення дитини має розвиватися в єдності з усіма аспектами її загального розвитку. Ефективним засобом реалізації цього завдання є гра, яка в дошкільному віці виступає провідною діяльністю.

Аналіз наукових джерел, присвячених проблемі мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку, засвідчує, що більшість досліджень орієнтовано на традиційні ігрові форми. Натомість можливості використання онлайнових ігор як сучасного інструмента стимулювання мовлення залишаються недостатньо вивченими.

З огляду на виклики сьогодення - зокрема тимчасове призупинення очної роботи дошкільних закладів у зв'язку з воєнними подіями - значної актуальності набуває організація дистанційного навчання дошкільників. Це зумовлює потребу у пошуку ефективних засобів підтримки мовленнєвого розвитку в нових умовах освітнього процесу.

Саме це визначило вибір теми кваліфікаційного дослідження: **«Онлайнові ігри як ефективний засіб розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти».**

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами та темами. Проведене наукове дослідження реалізовано в межах наукової теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка результативності застосування онлайнових ігор і мовленнєвих вправ як ефективного засобу стимулювання мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження - мовленнєвий розвиток здобувачів дошкільної освіти.

Предмет дослідження - використання онлайнових ігор як ефективного засобу розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичні джерела, присвячені проблематиці мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.
2. Розкрити особливості онлайн-ігор як ефективного засобу розвитку артикуляційного апарату, фонетичного слуху, мовного дихання та інтонаційної виразності мовлення.
3. Визначити та охарактеризувати критерії, показники й рівні сформованості мовленнєвих умінь і навичок у дітей дошкільного віку.
4. Розробити та експериментально перевірити ефективність онлайн-ігор як ефективного засобу розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань дослідження було використано **комплекс взаємопов'язаних методів:**

- **теоретичні методи:** опрацювання фахової літератури з соціології, психології та педагогіки з метою окреслення об'єкта, предмета, мети дослідження й формулювання відповідних завдань; узагальнення, систематизація, класифікація, аналіз і синтез наукових джерел та емпіричних матеріалів для створення змістового наповнення комплексу вправ, спрямованих на розвиток мовлення дошкільнят;

- **емпіричні методи:** використання діагностичних методик (анкетування, інтерв'ювання, педагогічне спостереження, бесіди) та проведення основних етапів педагогічного експерименту (констатувального, формувального, контрольного) з метою визначення вихідного й підсумкового рівнів мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку, а також перевірки ефективності впроваджених онлайн-ігор як педагогічного інструменту;

- **методи математичної статистики:** застосування кількісних способів обробки отриманих результатів для забезпечення об'єктивності, достовірності та валідності дослідницьких висновків, а також для зіставлення експериментальних даних з початковими показниками.

Теоретична значущість проведеного дослідження полягає у формулюванні цілісного підходу до організації мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку шляхом інтеграції інноваційних цифрових засобів – зокрема

онлайн-ігор – у педагогічний процес.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та науковому обґрунтуванні систематизованого комплексу онлайн-ігор і вправ, спрямованих на розвиток артикуляційного апарату, фонематичного слуху, дихання та інтонаційної виразності мовлення дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження здійснювалась під час участі в всеукраїнській науково-практичній конференції (з міжнародною участю) «Актуальні проблеми дошкільної, початкової та спеціальної освіти в умовах кризових викликів суспільства» 14-15 травня 2025 року (Івано-Франківськ, Україна) та *V міжнародної науково-практичної конференції «SCIENCE AND TECHNOLOGY: CHALLENGES, PROSPECTS AND INNOVATIONS»* 26-28 грудня 2024 року (Осака, Японія).

Структурно дослідження складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, переліку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Мовленнєвий розвиток як провідний чинник формування дитини

Мова є провідним засобом комунікації, що вирізняє людину серед інших біологічних видів. Вона слугує не лише інструментом соціальної взаємодії, а й способом вираження внутрішнього світу особистості та засвоєння нових знань. Серед усіх живих істот тільки людина володіє словесною мовою, що робить її панівною над світом [7, с. 40]. Історично спілкування між людьми пройшло довгий шлях розвитку: від криків і стогонів, наскельних малюнків, через невиразні вигуки - до повноцінної мови, унікальної для кожної країни.

Мова виконує ключову функцію в процесі комунікації, забезпечуючи обмін різноманітною інформацією, передачу значущих повідомлень, а також фіксацію вражень, які виходять за межі органів чуття. Вона збагачує свідомість через обмін знаннями, думками і досвідом, сприяючи інтелектуальному розвитку особистості.

Психолого-педагогічні особливості мовленнєвого розвитку досліджували такі вчені, як А. Богуш, В. Сухомлинський, Д. Ельконін, К.Ушинський, Н.Гавриш, С. Русова, Я. Коменський та інші. Класик педагогіки К. Ушинський наголошував, що «мова - найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує покоління народу у єдине історичне ціле. Вона є не лише вираженням життєвості народу, а й самим життям. Коли зникає народна мова - народу нема» [цит. за 6, с. 139-142].

Мова виступає скарбницею духовних надбань нації, містить філософський розум, естетичний смак, поетичне чуття, а також слугує оберегом звичаїв і традицій. Вона забезпечує інтелектуальний розвиток і поступ нації в глобальному контексті. Мова характеризується єдністю та взаємозв'язком усіх її складових і є вторинною системою, що існує лише в суспільному житті людини, проявляючись у різноманітних усних та письмових актах мовлення.

Функції мови охоплюють: засіб спілкування і об'єктивації комунікації; засіб

пізнання світу; інструмент творення нових одиниць мовної системи; вираження емоцій та волі; створення словесних художніх образів [1, с. 11].

Мовлення розглядається як процес вербальної комунікації, що здійснюється через мовні знакові елементи — слова, синтаксичні структури, текстові одиниці, інтонаційні особливості, часто у поєднанні з невербальними засобами. Воно характеризується варіативністю, оскільки одна й та сама ідея може бути виражена різними мовними засобами [11].

Навичка говоріння формується поступово, залежно від дозрівання мовних органів - мускулатури язика, губ, глотки, піднебіння, гортані та легень. Органи артикуляції тренуються з раннього віку - через смоктання, ковтання, жування. Особливо складні звуки (с, з, ц, дз, р) вимагають точних рухів, наприклад, підняття язика і вібрації. Правильна артикуляція є базою для розвитку мовлення дитини, що потребує тривалого періоду координації та практики [43].

Мова виконує численні ролі: вона є засобом спілкування, передачі досвіду, регулювання поведінки та діяльності. Її формування залежить не лише від фізіологічного розвитку, а й від рівня виховання і отриманих знань. З дитинства діти оточені дорослими, які читають їм книги, співають колискові, розмовляють, тим самим сприяючи формуванню мовленнєвих умінь. Оволодіння мовою слід починати з народження, оскільки це одне з найважливіших надбань дошкільного дитинства [10].

Мовлення дитини починає формуватися лише після досягнення певного рівня розвитку головного мозку, слуху та артикуляційного апарату, що значною мірою залежить від умов навколишнього середовища. Відсутність стимулів та належних умов може призвести до затримки фізичного і психічного розвитку [20].

За умови належної організації життєдіяльності дитини, мовлення з раннього віку набуває статусу головного засобу комунікації. Хоча малюк може розуміти лише окремі слова, саме мова спрямовує його увагу на предмети і дії, а емоційний тон формує настрій спілкування. У випадках нерозуміння дитина компенсує це невербальними засобами, що також є важливою частиною комунікативного процесу. Таким чином, мова відіграє ключову роль у пізнанні

світу та розвитку комунікативних навичок дітей на ранніх етапах їхнього життя.

1.2. Психофізіологічні передумови мовленнєвого розвитку дітей і вплив дорослих на його становлення

Мовлення дитини формується під впливом мовлення дорослих і значною мірою визначається практикою мовленнєвого спілкування, мовним середовищем, а також процесами виховання та навчання, що розпочинаються з перших днів життя. Воно не є вродженою здатністю, а розвивається синхронно з фізичним і когнітивним розвитком дитини, водночас слугуючи важливим показником її загального розвитку. Оволодіння рідною мовою відбувається за певними закономірностями і характеризується спільними рисами, властивими всім дітям.

Процес розвитку мовлення розгортається протягом багатьох років - від першого крику новонародженого до 7 років, коли він, як правило, завершується. Вчені виділяють кілька етапів цього процесу:

1. Період мелодії - проявляється вираженням емоцій за допомогою стогону, що виникає спонтанно у здорової дитини у віці від 2 до 4 місяців. Цю стадію проходять навіть глухі діти. Після періоду глушіння починається лепет - свідоме повторення звуків, що у глухих дітей відсутнє.

2. Період висловлювання - охоплює вік від 1 до 2 років, коли дитина використовує слова-сигнали, що стосуються найважливіших моментів конкретної ситуації.

3. Період речення - триває з 2 до 3 років і характеризується появою перших граматичних категорій і швидким збагаченням словникового запасу. Добре розвинена трирічна дитина активно вживає від 1000 до 1500 слів і більше розуміє їх значення. Вона здатна будувати розгорнуті речення, що містять підмет, присудок і додаток (наприклад, «Братик п'є сік»), а також прості складні речення («Віка сидить і читає»).

4. Період специфічної дитячої вимови - останній етап розвитку мовлення, під час якого мовлення дитини не лише кількісно збагачується, а й якісно удосконалюється. Дитина все частіше оволодіває правильними

граматичними формами [43].

Вікові особливості мовлення дітей дошкільного віку є унікальними, оскільки в цей період дитина особливо чутлива до звукової та смислової сторін мови. Розширення кола спілкування та урізноманітнення діяльності створюють передумови для інтенсивного розвитку мовлення. Основними функціями мовлення в цьому віці є повідомлення, соціальний зв'язок та вплив на оточуючих. За допомогою мовлення дитина висловлює думки, коментує власні дії, впливає на поведінку інших, планує дії і розподіляє ролі під час гри [2, с. 145].

До трьох років мовленнєвий розвиток відбувається з помітним прогресом, хоча звуки можуть бути ще нечіткими. Третій рік життя характеризується швидким розвитком мовлення, яке стає основним засобом спілкування як з дорослими, так і з однолітками. У цей період у дітей з'являються різноманітні форми спілкування, включно з обміном враженнями, проханнями, оцінками дій інших, а також вибіркоким ставленням до партнерів у спілкуванні. Мовлення доповнюється невербальними засобами - усмішкою, мімікою, жестами. Висока схильність до наслідування дорослих у цей період сприяє розвитку активного мовлення та зміцненню артикуляційного апарату [18].

Важливу роль у формуванні мовлення відіграють батьки та вихователі, які служать моделлю для наслідування, звертають увагу на правильність вимови, інтонацію та паузи. Це сприяє швидкому збагаченню словникового запасу та формуванню зрозумілого мовлення. Проте у деяких дітей можуть спостерігатися тимчасові порушення звуковимови: заміна шиплячих звуків свистячими, дзвінких - глухими, відсутність чи спотворення окремих звуків. Такі помилки є нормальними і, як правило, зникають із часом.

До кінця четвертого року життя зникає загальна пом'якшеність мовлення, хоча деякі порушення звуковимови можуть залишатися. Діти у цьому віці часто мають труднощі з вимовою двох-трьох сусідніх приголосних, іноді пропускають їх або переставляють місцями. Формується слуховий контроль над власною вимовою, здатність виправляти помилки, розрізняти звуки та виділяти слова з певними звуками. Темп мовлення зростає, але іноді мовлення може бути

недостатньо виразним (монотонним, нечітким, надто гучним або тихим) [29].

В цей період мовлення відзначається номінативними та експресивними ознаками, діти використовують прості та складні речення для вираження думок, потреб і бажань, опановують форми словесної ввічливості (вітання, прощання, прохання прощення) [3].

Мовленнєвий розвиток дітей старшого дошкільного віку (5–7 років) характеризується суттєвим удосконаленням усіх компонентів мовної діяльності, зокрема фонетичного, лексичного, граматичного рівнів, а також розвитку зв'язного мовлення та комунікативних навичок. У цей період відбувається подальше розширення словникового запасу, покращення артикуляції складних звуків та формування складної граматичної структури, що забезпечує можливість висловлювати думки більш точно, логічно і розгорнуто.

Характерною особливістю мовленнєвого розвитку старших дошкільників є зростання потреби в ефективній комунікації з однолітками та дорослими, що стимулює формування соціально-мовленнєвих компетенцій. Діти набувають уміння усвідомлено планувати висловлювання, вести діалог, підтримувати бесіду, аргументувати власні думки та ставити запитання. Паралельно посилюється здатність до монологічного мовлення, що проявляється у вигляді розповідей, описів та переказів.

У цей період активно відбувається формування граматичної правильності мовлення, зокрема опанування більш складних синтаксичних структур, таких як складнопідрядні речення, різні типи сполучників та модальні форми. Залишкові фонетичні помилки поступово зникають, вдосконалюється інтонаційне оформлення висловлювань, що сприяє підвищенню емоційної виразності мовлення.

Важливе значення має розвиток фонематичного слуху, який слугує необхідною основою для подальшого оволодіння навичками читання і письма. У старшому дошкільному віці діти починають усвідомлювати структуру слова, розрізняти звуки, рими, а також виконувати простий словотворчий та морфологічний аналіз.

Соціальне середовище, зокрема взаємодія з дорослими педагогами та

однолітками, залишається ключовим фактором мовленнєвого розвитку. Збагачення мовного досвіду відбувається через різноманітні форми діяльності, такі як сюжетно-рольові ігри, читання художньої літератури, творчі завдання та спільні бесіди.

Отже, старший дошкільний вік є завершальним етапом формування мовленнєвих умінь і навичок, що закладають фундамент для подальшої успішної комунікації та навчання у школі [15; 33; 42].

Загалом, мовний розвиток у цьому віці відбувається за такими напрямками: розуміння мовлення дорослих, розвиток активного мовлення, удосконалення звуковимови, засвоєння граматичних конструкцій і загальний розвиток мовлення [6, с. 274].

Важливо враховувати, що мовний розвиток є індивідуальним і залежить від психофізичних особливостей дитини, оточення та якості мовного середовища. Деякі діти можуть розпочати говорити раніше або пізніше за однолітків, тому до кожної дитини потрібен індивідуальний підхід. Проте існують загальноприйняті вікові норми [39].

1.3. Педагогічні можливості гри як основного засобу розвитку дитини

До провідних видів діяльності дошкільника належать гра та спілкування, при цьому ігрове спілкування виступає як необхідна база, на якій формується та вдосконалюється мовленнєва активність дитини. Лінгвістичні (словесні) ігри, що орієнтовані на розвиток різних форм мовленнєвої діяльності — діалогічної та монологічної, — створюють сприятливі умови для вільного прояву інтелектуальної ініціативи дитини. Ця діяльність є специфічним продовженням не лише розумової праці, а й пізнавальної активності, що не зумовлена безпосередніми практичними потребами чи зовнішнім оцінюванням.

Гра є однією з найважливіших форм діяльності дошкільника, що відіграє ключову роль у його розвитку та вихованні. Її заслужено вважають «супутником дитинства», адже без гри повноцінне дитинство уявити неможливо. Різноманітні ігри сприяють розширенню дитячого світу, наповнюють життя яскравими та

радісними переживаннями. Вони не лише стимулюють розвиток комунікативних навичок, уяви, креативності та мислення, але й сприяють формуванню соціальних якостей та активній взаємодії з однолітками. Гра дає змогу дітям експериментувати, досліджувати світ та вирішувати проблемні ситуації, виступаючи не лише як інструмент розвитку, а й як умова щасливого дитинства, що виражає радість, уяву і легкість.

Використання гри є одним із основних засобів розвитку дошкільника, зокрема в молодшому дошкільному віці, де вона виступає провідною діяльністю, що сприяє розвитку фізичних, емоційних, пізнавальних сфер дитини. Як зазначав В. Сухомлинський, «Гра – це іскра, яка запалює вогник допитливості та пізнавального інтересу у дітей». У Базовому компоненті дошкільної освіти гра окреслюється як провідна форма діяльності дітей віком до шести-семи років, що відзначається емоційною насиченістю, спонтанністю активності, багатством уяви, нестандартністю мислення, швидкою зміною фокусу уваги та варіативністю дій. Ця діяльність у узагальненому вигляді відображає дитячі знання про навколишній світ і супроводжується як зовнішніми, так і внутрішніми мовленнєвими проявами [18].

Система розвиваючих ігор базується на таких принципах: поєднання ігрових елементів з навчальною діяльністю з плавним переходом від розважальних ігор до навчально-пізнавальної активності; поступове ускладнення завдань і умов гри; стимулювання розумової активності дитини через успішне виконання завдань; встановлення зв'язку між зовнішньою і внутрішньою активністю, що підвищує інтелектуальну працю; інтеграція освітніх і виховних впливів. Виконання цих принципів сприяє формуванню початкових навичок самооцінки та самоконтролю, що є важливими для навчальної діяльності і соціалізації дитини [33].

Гра є основною формою діяльності дошкільника, яка має вагомий вплив на фізичний, розумовий, моральний та естетичний розвиток. Ігрова активність стимулює розвиток пізнавальних процесів - уяви, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, поглиблює уявлення про навколишній світ. Під час гри формуються моральні якості, такі як сміливість, рішучість, чесність, доброзичливість.

Оскільки більшість ігор має колективний характер, вони сприяють розвитку навичок ефективної комунікації.

За характером педагогічного процесу ігри класифікуються на кілька груп: навчальні, тренувальні, контрольні та узагальнювальні; пізнавальні, виховні, розвивальні; репродуктивні, продуктивні, творчі; комунікативні, діагностичні та профорієнтаційні. Залежно від методики проведення, виділяють предметні, сюжетні, рольові, ділові та імітаційні ігри.

Гра - багатогранна форма діяльності, що сприяє розвитку мовлення та стимулює особистісний розвиток дитини. Особливо тісний зв'язок між корекційними та загальнорозвивальними завданнями спостерігається під час знайомства дітей із предметами навколишнього світу, у продуктивній діяльності (малювання, ліплення, аплікації, конструювання) та самообслуговуванні. Використання гри як інструменту розвитку різних аспектів особистості дитини має важливе значення.

Сучасні тенденції свідчать про підвищений інтерес дітей до цифрових технологій, що зумовлює зростання ролі комп'ютерних та онлайн-ігор у дошкільному віці. Діти швидко оволодівають базовими навичками користування цифровими пристроями, розуміють їх освітній і розважальний потенціал, знають правила безпечного використання. Комп'ютерні ігри, будучи інтерактивним засобом, поєднують навчальні та ігрові функції, сприяють розвитку творчої активності, навичок роботи з інформаційними технологіями, формуванню знакових форм мислення [18].

Навчальні комп'ютерні ігри визначаються як програмні засоби, що орієнтують діяльність дитини на досягнення дидактичних цілей у ігровій формі. Особливістю таких ігор є можливість взаємодії з комп'ютерною програмою як активним учасником. Вони дають змогу бачити результати власної діяльності, контролювати процес, коригувати його, стимулюють зацікавленість та прагнення досягти мети, сприяють розвитку позитивних емоцій і психічних процесів [27].

Онлайн-ігри, що вимагають постійного підключення до Інтернету, доступні на різних платформах і пристроях, мають широкий спектр жанрів - від

текстових до складних віртуальних світів. Вони можуть бути соціальними, казуальними, багатокористувацькими і відзначаються різноманітністю дизайну та інтерактивності [40; 42].

Отже, гра виступає особливою формою комунікації, співпраці та співдружності, що сприяє розвитку мислячої, творчої особистості. Спостереження за ігровою діяльністю дитини дає змогу краще розуміти її індивідуальні особливості і спрямовувати виховний процес. Під час гри дитина опановує планування, регуляцію власних дій та дій партнерів, формуючи важливі психічні процеси, зокрема мислення, уяву та мовлення.

1.4. Сучасні інноваційні технології в роботі з дітьми дошкільного віку

Сучасна система дошкільної освіти активно адаптується до викликів цифрової трансформації, що охоплює всі сфери суспільного життя. У контексті мовленнєвого розвитку дітей цифрові технології стають важливим компонентом, який відкриває нові можливості для навчального процесу та виховання. Головним завданням інтеграції сучасних цифрових засобів є формування інтерактивного освітнього середовища, що сприяє всебічному розвитку мовлення дитини, зокрема розширенню словникового запасу, удосконаленню вимови, формуванню граматичних навичок та розвитку комунікативної компетентності [20].

Розвиток мовлення посідає провідне місце серед завдань дошкільної освіти, оскільки мовленнєва компетентність є основою ефективної соціалізації, навчання та особистісного розвитку дитини. В умовах сучасності, де цифрові технології відіграють значну роль у повсякденному житті, їх застосування в мовленнєвій роботі з дошкільниками стає необхідним. Цифрові засоби сприяють активному залученню дітей до навчального процесу через інтерактивність та інноваційні підходи [22].

Переваги впровадження цифрових технологій у мовленнєвий розвиток дітей включають:

- **інтерактивність** - цифрові ресурси дають змогу створювати цікаві та

різноманітні завдання, які стимулюють мовленнєву активність, наприклад, інтерактивні ігри та додатки, що заохочують дітей повторювати лексику, формувати речення та виконувати завдання за допомогою голосових команд;

- **мотивація до навчання** - яскравий дизайн, мультимедійні ефекти та ігрові формати підвищують інтерес дітей до навчання і полегшують засвоєння мовленнєвих умінь;

- **індивідуалізація освітнього процесу** - цифрові додатки адаптуються до особливостей кожної дитини, враховуючи темп розвитку, рівень мовленнєвих навичок та інтереси;

- **розширення словникового запасу** - використання мультимедійних матеріалів (відео, аудіо, інтерактивні презентації) сприяє ознайомленню дітей з новою лексикою та комунікативними контекстами;

- **розвиток комунікативних навичок** - робота в групах із використанням цифрових платформ стимулює формування умінь спілкування, формулювання думок і висловлення власних ідей [25].

Необхідність інтеграції цифрових інструментів у мовленнєвий розвиток дошкільників зумовлена сучасними освітніми вимогами та трансформацією способів взаємодії з інформацією. Цифрові технології забезпечують цікаве, інтерактивне і адаптивне навчання, що сприяє ефективному засвоєнню мовленнєвих компетенцій. Водночас актуальним залишається забезпечення балансу між цифровими та традиційними методами з метою збереження живої комунікації і емоційної взаємодії, які є основою мовленнєвого розвитку.

У сучасній українській дошкільній освіті серед ключових цифрових інструментів виділяють мобільні додатки, інтерактивні дошки, мультимедійні технології, робототехніку, віртуальну та доповнену реальність, а також освітні платформи [43].

Мобільні додатки:

- **«Розвивайко»** — український мобільний додаток, який пропонує різноманітні завдання для розвитку мовлення, аудіювання та логічного мислення.
- **Lingokids** — інтерактивна платформа, що включає ігри, пісні та завдання,

спрямовані на вивчення нових слів і формування мовленнєвих навичок.

- **Speech Blubs** — додаток, який використовується для корекції вимови та розвитку артикуляційних умінь [15].

Інтерактивні дошки у дошкільних закладах України застосовують для проведення мовленнєвих ігор, демонстрації навчальних презентацій і занять із малювання, що сприяє мотивації дітей до активної участі у навчальному процесі.

Мультимедійні технології передбачають використання навчальних мультфільмів українською мовою, аудіо- та відеоматеріалів, що значно збагачує мовленнєвий досвід дітей, підтримує правильну вимову та допомагає формувати граматично правильні речення.

Робототехніка: Інтерактивні роботи, наприклад Bee-Bot, застосовуються для розвитку комунікативних навичок через виконання інтерактивних завдань, у яких діти формулюють команди у вигляді речень, що стимулює мовленнєву активність.

Віртуальна та доповнена реальність: AR-додатки дозволяють дітям взаємодіяти з віртуальними об'єктами, які реагують на їхні дії, що сприяє підвищенню мовленнєвої активності та розширенню словникового запасу.

Освітні платформи: Платформа «Всеосвіта» дає можливість педагогам створювати інтерактивні завдання, орієнтовані на розвиток мовлення дітей. Інструмент Seesaw використовується для організації інтерактивних занять, які сприяють формуванню мовленнєвої діяльності [22].

Інноваційні технології охоплюють новітні методики, засоби та прийоми, які відрізняються від традиційних підходів і спрямовані на підвищення зацікавленості, інтерактивності та ефективності освітнього процесу. Вони враховують індивідуальні особливості дітей, їхні інтереси, вікові особливості та соціокультурний розвиток [42].

Серед основних видів інноваційних технологій у дошкільній освіті виділяють такі: мультимедійні технології (аудіо- та відеоматеріали, презентації, інтерактивні дошки), що забезпечують формування наочних образів і покращують сприйняття інформації; ігрові технології, які інтегрують

ігрові елементи у навчальний процес, стимулюють активну участь дітей та підвищують їх мотивацію; інтерактивні методи (платформи, додатки), що сприяють взаємодії дітей із навчальним матеріалом і між собою; STEAM-освіта, яка поєднує науку, технології, інженерію, мистецтво та математику задля розвитку критичного мислення і творчих здібностей; робототехніка і програмування, що знайомлять дітей із базовими технологічними поняттями, розвивають логічне мислення та технічні навички; а також технології раннього розвитку, які стимулюють мовленнєвий, мисленнєвий і емоційний інтелект дитини [46].

Впровадження інноваційних технологій у дошкільну освіту сприяє формуванню ключових компетенцій дошкільників, зокрема: когнітивного розвитку (збагачення знань, розвиток мислення та уяви); мовленнєвого розвитку (формування словникового запасу, навичок комунікації); соціалізації (розвиток навичок взаємодії, командної роботи); творчості (стимулювання творчих здібностей) [19].

Попри значні переваги, реалізація інноваційних технологій у дошкільній освіті зіштовхується з низкою проблем:

- недостатня підготовка педагогів для роботи з новими технологіями;
- обмежене матеріально-технічне забезпечення закладів;
- необхідність збереження балансу між використанням цифрових засобів та традиційними методами навчання, що підтримують живу комунікацію та емоційну взаємодію [11].

Інноваційні технології відкривають широкі можливості для адаптації дошкільної освіти до вимог сучасного суспільства, забезпечують якісну підготовку дітей до школи, сприяють формуванню потрібних компетенцій для функціонування життя в інформаційному середовищі.

Напрями застосування інноваційних технологій у розвитку мовлення дітей дошкільного віку охоплюють різні засоби та методики:

- **мультимедійні технології** - використання аудіо- та відеоматеріалів, інтерактивних презентацій сприяє більш ефективному засвоєнню нової лексики та фраз. Зокрема, перегляд навчальних мультфільмів або участь у

мультимедійних інтерактивних іграх активізує увагу дітей та стимулює їхню мовленнєву активність;

- **ігрові технології** - інноваційні ігрові програми, такі як мовленнєві додатки або інтерактивні настільні ігри, забезпечують можливість вивчення мови у легкій та розважальній формі. Через гру діти набувають навичок правильного формування речень, артикуляції звуків та комунікативної взаємодії;

- **інтерактивні дошки** - цей інструмент дає змогу виконувати навчальні завдання безпосередньо на екрані, малювати, писати слова і букви, а також слухати та повторювати правильно вимовлені звуки, що сприяє розвитку мовленнєвих умінь;

- **мобільні додатки** - сучасні платформи, наприклад, «ABCmouse» чи «Speech Blubs», пропонують широкий спектр вправ для мовленнєвого розвитку, включно з артикуляційними вправами, розширенням словникового запасу та ігровими вправами для корекції вимови;

- **технології доповненої реальності (AR)** - AR-технології оживляють навчальний контент, даючи змогу дітям взаємодіяти з віртуальними персонажами, які вимовляють слова або пропонують завдання, тим самим стимулюючи мовленнєву активність і підвищуючи мотивацію до навчання;

- **робототехніка** - програмовані іграшки, такі як "Bee-Bot" та "Cubetto", сприяють вивченню слів і фраз через інтерактивну взаємодію, де діти виконують команди, формують питання та спілкуються з іграшками;

- **гейміфікація навчання** - інтеграція ігрових елементів у навчальний процес, наприклад, у вигляді "мовленнєвих квестів", де діти отримують винагороду за правильні відповіді, підвищує мотивацію та зацікавленість у вивченні мови [10].

Основні етапи впровадження інноваційних технологій у дошкільну освіту включають:

1. **Підготовка педагогів** - вихователі мають опанувати навички користування програмним забезпеченням, вміти інтегрувати цифрові технології у навчальний процес, а також забезпечувати оптимальний баланс

між традиційними та сучасними методами навчання.

2. Планування занять - інноваційні технології повинні бути органічно впроваджені у навчальні програми з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних потреб дітей.

3. Використання ігрових форм навчання - освітній процес слід структурувати як гру, що робить розвиток мовлення більш захопливим і менш формалізованим.

4. Залучення батьків - важливо підтримувати безперервність мовленнєвого розвитку дітей вдома шляхом використання мобільних додатків та мультимедійних матеріалів.

Інноваційні технології сприяють більш ефективному засвоєнню нових лексичних одиниць, удосконаленню артикуляції та формуванню граматично коректних мовленнєвих конструкцій. Вони стимулюють активну взаємодію між дітьми та педагогами, сприяють розвитку уяви та творчому вираженню думок. Крім того, інтерактивні завдання підвищують ефективність групової роботи, формуючи комунікативні навички [2, с. 23].

Впровадження інноваційних технологій кардинально трансформує підходи до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, роблячи освітній процес більш різноманітним, привабливим та результативним. Для успішної реалізації таких технологій необхідно забезпечити кваліфіковану підготовку педагогів, наявність відповідної матеріально-технічної бази, а також підтримувати баланс між цифровими засобами та традиційними методами навчання. Комплексне застосування цих чинників сприяє всебічному і якісному розвитку мовлення дошкільників, готуючи їх до подальших освітніх та соціальних викликів.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙНОВИХ ІГОР

2.1. Характеристика мовленнєвого розвитку дошкільників на початку експериментального дослідження

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Херсонського закладу дошкільної освіти №85 Херсонської міської ради. До участі у дослідженні було залучено 18 дітей середнього та старшого дошкільного віку, вихователів і батьків.

Експериментальне дослідження динаміки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку здійснювалося відповідно до визначеної процедури й охоплювало три основні етапи:

1. Констатувальний етап – передбачав збір та обробку первинних даних щодо рівнів сформованості мовленнєвих умінь і навичок дітей, а також їх розподіл на дві групи (контрольну та експериментальну).
2. Формувальний етап – передбачав впровадження авторської методики розвитку мовлення в експериментальній групі.
3. Контрольний етап – здійснювалася повторна діагностика мовленнєвого розвитку дітей, результати якої порівнювалися з даними констатувального етапу та показниками контрольної групи.

З метою визначення загального рівня мовленнєвого розвитку вихованців закладу дошкільної освіти застосовувалися такі методи, як бесіда, спостереження, а також комплекс психолого-педагогічних методик, поданих у Додатку А.

Обстеження включало:

1. Аналіз звуконаслідувальної активності та стану звуковимови.
2. Визначення обсягу активного та пасивного словника.
3. Оцінку сформованості граматичної будови мовлення.
4. Дослідження рівня розвитку зв'язного мовлення.

У процесі діагностики застосовувалися методи: розглядання предметів і сюжетних зображень, дидактичні ігри з використанням наочності, бесіди; а

також методичні прийоми: запитання, пояснення, вказівка та оцінка.

Оцінювання рівня сформованості мовленнєвих навичок здійснювалося за рівневою шкалою, що включала такі градації: високий, достатній та базовий.

В основу критеріїв оцінювання було покладено положення Базового компонента дошкільної освіти (редакція 2021 р.), зокрема зміст розділу «Мовлення дитини», відповідно до якого були визначені основні діагностичні параметри та методичний інструментарій (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Критерії оцінки мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти

<i>Критерій</i>	<i>Показник</i>	<i>Методика</i>
Мовленнєва компетентність	Мовленнєва активність і ініціативність, рівень сформованості лексичного запасу, інтенсивність мовленнєвої взаємодії, а також ступінь розвитку мовлення	Методика №1. «Дослідження сенсомоторного рівня мовлення» З метою вивчення сенсомоторного рівня мовлення проводилась індивідуальна бесіда з дітьми під час щоденних режимних моментів (зокрема, під час прийому уранці). У ході бесіди ставилися запитання, що стимулювали дитину до мовленнєвої активності, наприклад: «Яка сьогодні погода?», «Що ти бачив по дорозі до дитячого садка?» тощо. Аналізувалися мовленнєва ініціативність, емоційне забарвлення висловлювань, правильність побудови речень та чіткість звуковимови. Методика №2. «Який...?» Метою даної методики було дослідження рівня сформованості лексичного запасу дитини, зокрема – уміння добирати прикметники до іменників. Дитині пропонувалося охарактеризувати предмети, зображені на картках, або ті, що є в кімнаті (наприклад: «Який м'яч?», «Яка лялька?»). Оцінювався рівень словникового запасу, точність та доречність

		вживаних слів, швидкість добору ознак. Методика №3. «Дослідження граматичної будови мовлення» Для вивчення граматичної правильності мовлення дітей використовувались завдання, що передбачають утворення речень за заданими моделями, вживання однорідних членів речення, узгодження слів у роді, числі та відмінку. Дитині пропонувалося, наприклад, скласти речення за малюнком або продовжити фразу з дотриманням граматичних норм («Діти граються...», «Кішка спить...»). Аналізувалися правильність побудови речень, узгодженість граматичних форм, наявність чи відсутність типових помилок.
Комунікативна компетентність	Рівень мотивації до мовленнєвої взаємодії, здатність до сприйняття співрозмовника, емоційне забарвлення комунікації, уміння висловлювати власне ставлення до предмета спілкування.	Спостереження за особливостями поведінки та мовленнєвої взаємодії дітей у процесі виконання групових завдань і участі у колективних заходах, а також під час комунікації з батьками, педагогами та іншими дорослими.
Художньо-мовленнєва компетентність	Здатність до образного мовлення, уміння висловлювати особисте ставлення до персонажів художнього твору,	Бесіди за змістом прочитаних художніх творів. Методика № 4 - «Діагностика лексичного запасу та словотвірних умінь». Методика № 5 - «Дослідження рівня сформованості зв'язного мовлення».

	використання мовленнєвих етикетних формул, сформованість навичок творення та вживання зменшено-пестливих форм слів.	
--	---	--

Застосовані методики дослідження мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку дали змогу визначити рівень сформованості мовленнєвої, комунікативної та художньо-мовленнєвої компетентностей вихованців. Обстеження здійснювалося шляхом індивідуальних та групових бесід вихователя з дітьми з використанням відповідного діагностичного інструментарію за необхідності в експериментальній групі (ЕГ) складом 9 осіб та в контрольній групі (КГ) складом 8 осіб, вік дітей у обох групах був приблизно однаковий. Узагальнені результати дослідження мовленнєвої компетентності представлені в таблиці 2.2 та на рисунку 2.1.

Таблиця 2.2.

Результати діагностики мовленнєвої компетентності у досліджуваних групах у %

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	7	9
Достатній	52	49
Початковий	41	42

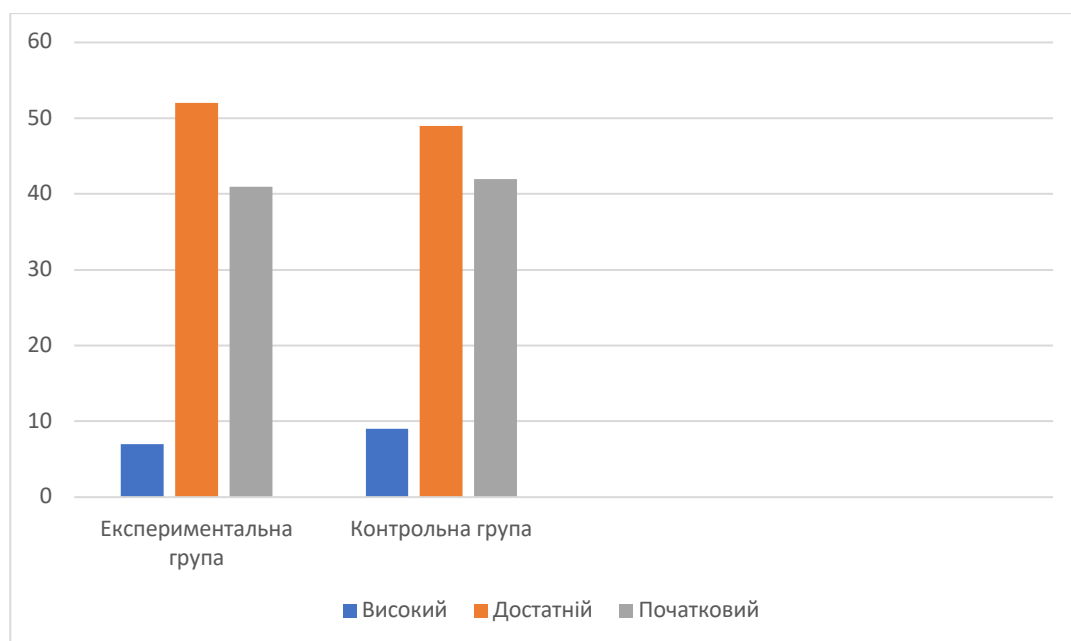

Рис 2.1. Результати оцінки мовленнєвої компетентності дошкільників

Оцінка комунікативної компетентності здійснювалась методом спостереження за поведінкою та взаємодією дітей з однолітками, а також з дорослими (батьками, вихователями, іншими працівниками закладу). Результати діагностичного обстеження обох груп наведені у таблиці 2.3 та представлені на рисунку 2.2.

Таблиця 2.3.

Результати діагностики комунікативної компетентності у досліджуваних групах

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	10	10
Достатній	58	56
Початковий	32	34

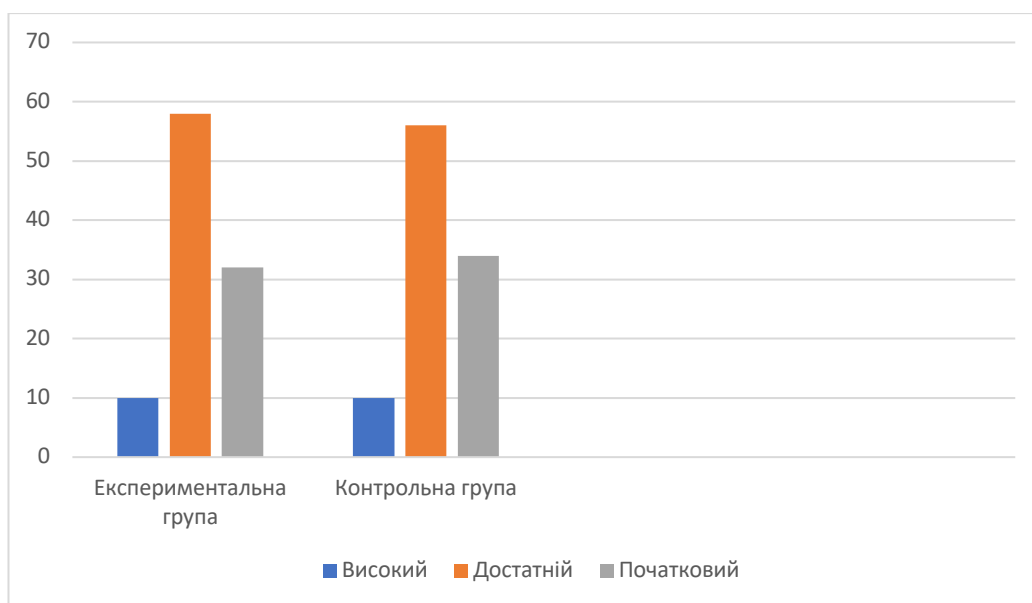

Рис.2.2. Результати діагностики комунікативної компетентності здобувачів дошкільної освіти

З продемонстрованих результатів, що високий рівень сформованості комунікативної компетентності мають 10 % опитаних у ЕГ та 10 % у КГ, достатній – 58% у ЕГ та 56% у КГ, початковий рівень виявлено у 32% дітей ЕГ та 34% дошкільників у КГ.

Результати обстеження рівня сформованості художньо-мовленнєвої компетенції у обох групах подані в таблиці 2.4 та ілюстровані на рис. 2.3.

Таблиця 2.4.

Результати обстеження рівня сформованості художньо-мовленнєвої компетенції у обох групах

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	20	18
Достатній	52	52
Початковий	28	30

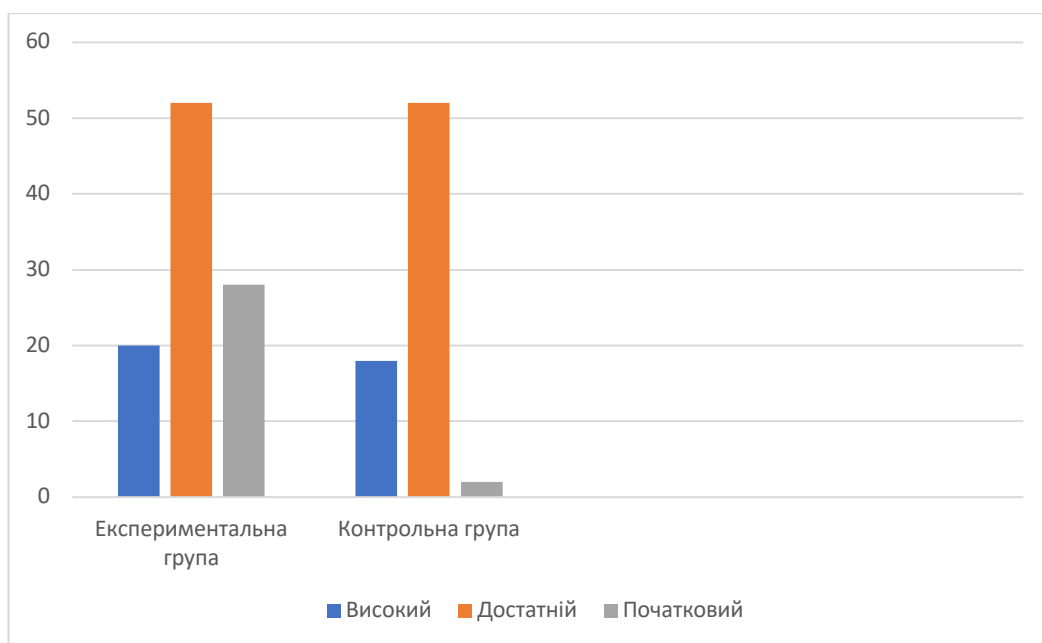

Рис.2.3. Результати обстеження рівня сформованості художньо-мовленнєвої компетенції на констатувальному етапі дослідження

Узагальнені результати діагностичного обстеження за трьома критеріями представлені в таблиці 2.5 та на рисунку 2.4.

Таблиця 2.5.

Узагальнені результати діагностичного обстеження за трьома критеріями представлені

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	16	14
Достатній	40	40
Початковий	44	46

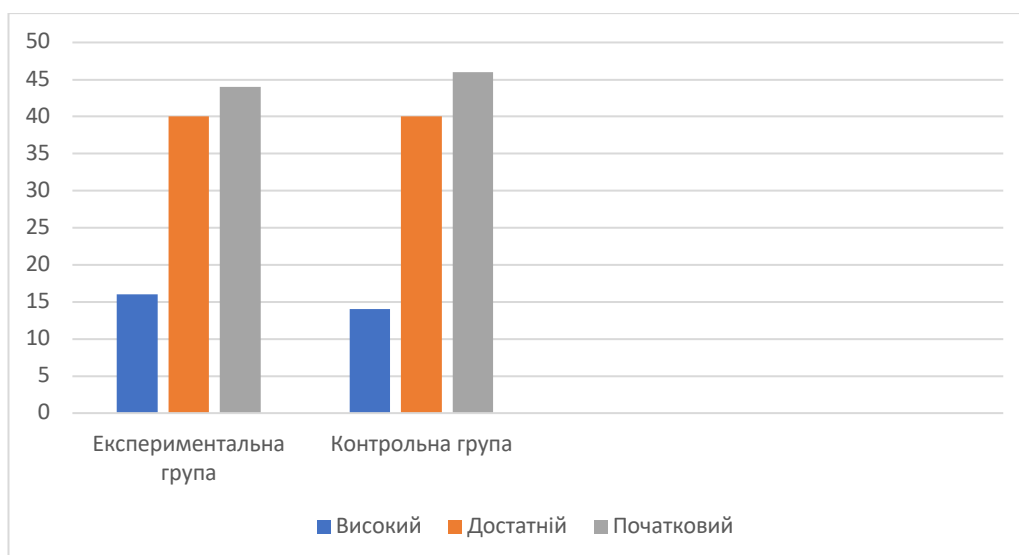

Рис.2.4. Узагальнені результати діагностичного обстеження

З представлених результатів зазначимо, що високий рівень сформованості розвитку мовлення мають 16% опитаних у ЕГ та 14% дітей в КГ, достатній рівень продемонструвало 40 % респондентів в обох групах, початковий– 44% дітей у ЕГ та 46% осіб КГ.

2.2. Зміст роботи щодо ефективного розвитку мовлення дітей дошкільного віку засобами онлайн-ігор

Розробка перспективного планування роботи з використанням онлайн-ігор була здійснена на основі результатів діагностичних досліджень рівня розвитку мовлення дошкільників. Перспективне планування розроблене з урахуванням комплексної освітньої програми «Дитина» [30], а також перспективно-календарного планування занять із розвитку мовлення. Деталі перспективного планування наведені у Додатку Б, а конспекти вправ - у Додатку В.

Онлайн-ігри, що застосовувалися в експериментальній частині дослідження, умовно класифіковані за такими напрямками:

1. Ігри зіставлення у пари сприяють розвитку спостережливості, концентрації уваги та здатності розпізнавати подібні об'єкти чи зображення. Дитина повинна знаходити пару для кожного елемента, використовуючи спільні ознаки чи властивості (наприклад: «Що приніс сонячний зайчик», «Листочки»,

«Парні картинки», «Хто у кого?», «Чий будиночок?», «Чиї це дітки?», «Прикрасимо ялинку»).

Рис.2.5. Приклад онлайнної гри «Парочки» на платформі learningapps

2. Пошукові ігри спрямовані на розвиток навичок пошуку, спостереження та концентрації уваги. Вони передбачають знаходження певних об'єктів або символів на ігровому полі, виконання завдань за заданими критеріями, розв'язання загадок або пошук відмінностей між схожими зображеннями (наприклад: «Якої квітки не стало?», «З якого дерева листочок?», «Чим живляться пташки?», «Зайчик та білка» («Хто і де?»), «Знайди по опису», «Знайди сніжинку», «Хто мешкає в рукавичці?», «На кожну букву – слова», «Я назву, а ти покажи»).

Рис. 2.6. Приклад онлайнної гри «Якої намистинки не вистачає» на платформі wordwall

3. Описові ігри сприяють розвитку мовлення, лексичного запасу та здатності описувати предмети чи ситуації, вимагаючи від дитини використання прикметників, дієслів та інших мовних засобів (наприклад: «Назви дію», «Різнокольоровий сундучок», «Квітка яка?», «Сонечко яке?», «Який сік», «Хто в лісі живе», «Зимові слова», «Що буває холодним?», «Які дерева взимку?», «Ялинка яка?»).

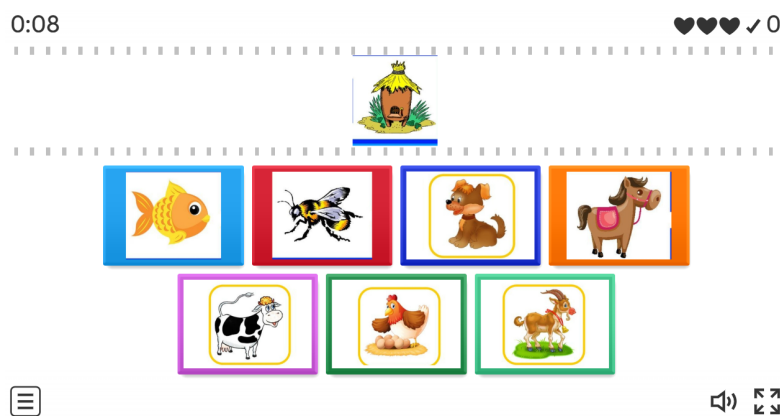

Рис.2.7. Приклад онлайнної гри «Хто де живе?» на платформі wordwall

4. Звуконаслідувальні ігри розвивають фонематичне сприйняття, фонематичний аналіз та навички відтворення звуків (наприклад: «Хто як співає?»).

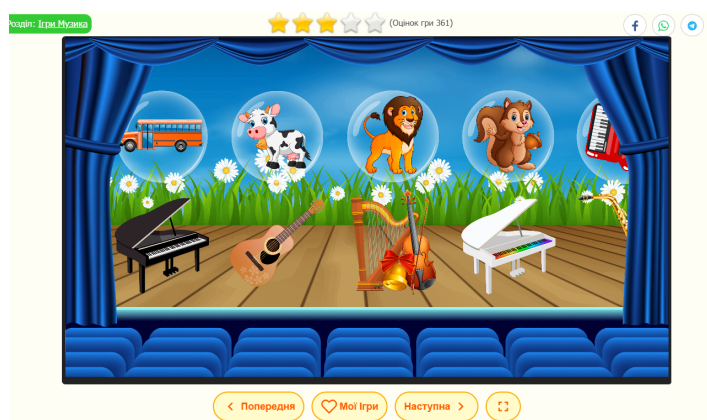

Рис.2.8. Приклад онлайнної гри «Хто як співає?» на платформі igru.com.ua

5. Ігри на перефразування стимулюють розвиток мовлення, творчого мислення та уміння переформулювати інформацію, замінюючи слова синонімами або антонімами (наприклад: «Великий, маленький», «Вітер, вітерець», «Скажи інакше», «Великий – малий»);

6. Порівняльні ігри сприяють розвитку уміння порівнювати об'єкти, знаходити їх схожості та відмінності за різними ознаками, що розвиває логічне мислення (наприклад: «Падають листочки»).

7. Узагальнюючі ігри допомагають засвоювати загальні поняття, встановлювати зв'язки між об'єктами, виділяти суттєві ознаки та формувати абстрактне мислення (наприклад: «Що на зображенні», «Назви пташку», «Впізнай та назви овочі», «Хто за ялинкою сховався?»).

Рис. 2.9. Приклад онлайнної гри «Хто як співає?» на платформі YouTube

8. Ігри на класифікацію вимагають від дитини розподіляти об'єкти за певними категоріями, що розвиває навички структуризації інформації (наприклад: «Посади овочі та фрукти на своє місце»);

9. Ігри на розподіл передбачають раціональний розподіл об'єктів чи ресурсів за певними правилами, що формує вміння планувати, приймати рішення та співпрацювати з іншими (наприклад: «Назви частини цілого», «Буває – не буває»).

Збір даних у дослідженні здійснювався протягом експериментального періоду із застосуванням трьох основних джерел:

1. Спостереження та записи батьків щодо реакції дітей на ігрові завдання.
2. Самооцінка дітьми власної участі під час кожної гри.
3. Автоматичне відстеження ігрових подій за допомогою системи моніторингу, що фіксувала частоту, тривалість і тип ігор, а також ефективність виконання завдань і швидкість реагування дітей [49].

Водночас організація та керівництво ігровою діяльністю передбачали активну участь вихователя на всіх етапах: підготовки, проведення, аналізу та оцінювання результатів гри.

Під час підготовки до гри вихователь має:

- вибирати гру відповідно до програмних вимог навчання та виховання дітей конкретної вікової категорії, враховуючи їхні психофізіологічні особливості, рівень розвитку та освітні потреби.;

- визначити найбільш оптимальний час організації ігрової діяльності;

- забезпечити наявність необхідного обладнання (програмного забезпечення, комп'ютерної техніки у разі групового заняття);

- детально вивчити зміст та механіку гри;

- попередньо ознайомити дітей із необхідними знаннями та уявленнями для успішного розв'язання ігрових завдань.

Ознайомлення дітей зі змістом гри відбувалося через демонстрацію процесу, короткі бесіди, що уточнювали їхні знання. Педагог роз'яснював правила гри, сприяв виробленню раціональних стратегій досягнення мети. Рівень безпосередньої участі вихователя залежав від віку, підготовки дітей, складності завдання та правил гри. Найчастіше педагог пояснював правила та показував дії дітям раннього та молодшого дошкільного віку, контролював дотримання правил у повторних іграх. З набуттям досвіду діти діяли більш самостійно, а вихователь лише втручався для подолання труднощів.

На етапі підбиття підсумків гри особливо важливо здійснювати об'єктивну та доброзичливу оцінку дотримання правил, що є визначальним чинником підвищення ефективності дидактичних ігор як засобу розвитку пізнавальної, рухової та комунікативної активності дітей, а також формування моральних якостей [15]. Аналіз проведеної гри включав оцінювання її підготовчого етапу, врахування індивідуальних особливостей учасників, а також оновлення матеріалів для майбутніх ігрових занять. У разі відсутності вихователя під час проведення гри рекомендовано завершувати заняття яскравим та різноманітним привітанням, яке підкреслює успішність її проходження.

Таким чином, застосування дидактичних ігрових методів стимулює розвиток ключових психічних процесів дитини - уваги, мислення, пам'яті (слухової, зорової, рухової), уяви та мовлення. Формування вміння запам'ятовувати та асоціювати інформацію сприяє кращому засвоєнню

дошкільної та шкільної програм, удосконаленню комунікативних навичок і розвитку творчих здібностей.

2.3. Аналіз результатів дослідження

Після впровадження змістовної частини дослідження з вивчення проблеми нами проведено повторну діагностику рівня сформованості мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку. Оцінювання здійснювалося за тими ж критеріями, показниками та методиками, що використовувалися на констатувальному етапі дослідження.

Отримані емпіричні дані надали змогу виконати порівняльний аналіз рівнів мовленнєвого розвитку дітей експериментальної та контрольної груп на констатувальному та контрольному етапах дослідження. Аналіз результатів дав змогу визначити результативність використання онлайн-ігор як ефективний засіб розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Результати рівня сформованості мовленнєвої компетентності на формуальному етапі експерименту в обох групах наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Результати рівня сформованості мовленнєвої компетентності на формуальному етапі експерименту в %

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	32	18
Достатній	60	54
Початковий	8	28

Після проведення діагностичного дослідження на контрольному етапі було зафіксовано позитивну динаміку в експериментальній групі.

З метою оцінки ефективності впроваджених запропонованих онлайн-ігор проведено порівняльний аналіз за кожним критерієм. Узагальнені

результати порівняльного аналізу на констатувальному та контрольному етапах нашого дослідження представлено у таблиці 2.7 та рис.2.10., рис. 2.11.

Таблиця 2.7.

Узагальнені результати порівняльного аналізу на констатувальному та контрольному етапах

Рівень	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Високий	16	14	28	14
Достатній	40	40	60	44
Початковий	44	46	12	42

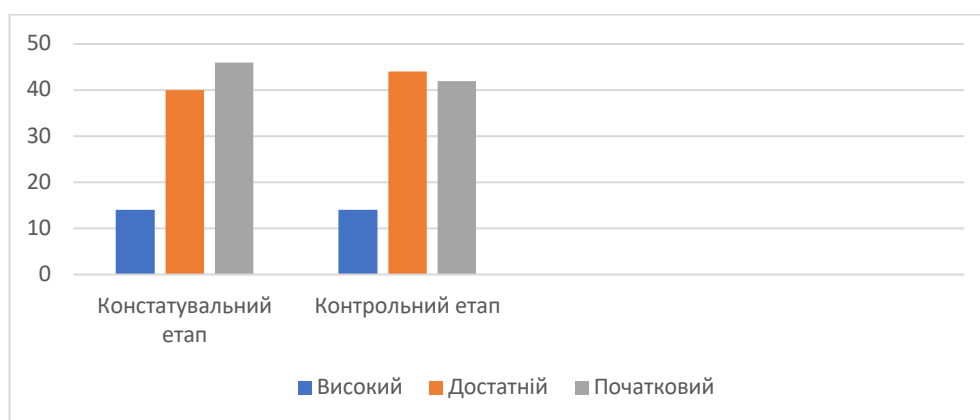

Рис.2.10. Порівняльний аналіз на констатувальному та контрольному етапах у контрольній групі

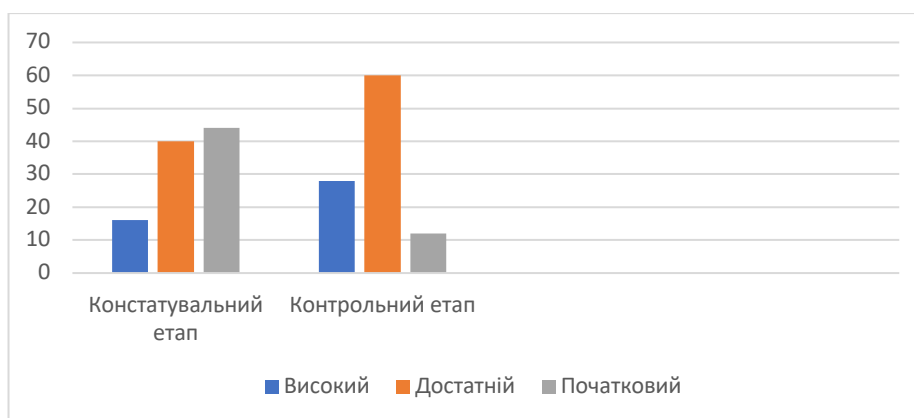

Рис.2.11. Порівняльний аналіз на констатувальному та контрольному етапах у експериментальній групі

Таким чином, аналіз рівня мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку наприкінці дослідно-експериментальної роботи засвідчив наявність причинно-наслідкового зв'язку між підвищенням мовленнєвої компетентності дошкільників та цілеспрямованим використанням онлайн-ігор як засобу мовленнєвого розвитку.

ВИСНОВКИ

Відповідно до визначених завдань дослідження, доцільно сформулювати такі узагальнені висновки:

Розвиток мовлення є одним із провідних напрямів навчання у закладах дошкільної освіти. Ігнорування цього аспекту або несвоєчасне реагування на виявлений низький рівень мовленнєвого розвитку може негативно вплинути як на загальний розвиток дитини, так і на її подальші освітні досягнення.

Аналіз теоретичних джерел дозволив дійти висновку, що у процесі розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку можуть використовуватися різноманітні засоби, серед яких важливе місце займають ігри - дидактичні, рухливі, словесні тощо. Проте в умовах сучасного цифрового середовища дедалі більшого значення набувають онлайнові ігри.

У зв'язку з цим у даному дослідженні онлайнові ігри було розглянуто як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Ґрунтовне вивчення цього засобу дозволило зробити висновок, що онлайнова гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей, збагаченню сенсорного досвіду дитини, а також може виступати ефективним інструментом у подоланні труднощів розумової діяльності окремих дітей.

Для досягнення позитивного результату необхідна системність у використанні онлайнові ігор. Тобто важливо забезпечити систему вправ із послідовно ускладненим змістом, чітко визначеними ігровими завданнями, діями та правилами. Окремі, навіть цікаві, ігри, що використовуються без системного підходу, не гарантують досягнення бажаного навчального чи розвивального ефекту.

Експериментальне дослідження динаміки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку здійснювалося відповідно до визначеної процедури й охоплювало три основні етапи: констатувальний етап – передбачав збір та обробку первинних даних щодо рівнів сформованості мовленнєвих умінь і навичок дітей, а також їх розподіл на дві групи (контрольну та експериментальну); формувальний етап – передбачав впровадження авторської

методики розвитку мовлення в експериментальній групі; контрольний етап – здійснювалася повторна діагностика мовленнєвого розвитку дітей, результати якої порівнювалися з даними констатувального етапу та показниками контрольної групи.

Оцінювання рівня сформованості мовленнєвих навичок здійснювалося за рівневою шкалою, що включала такі градації: високий, достатній та базовий. Також було виділено такі критерії: мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність та художньо-мовленнєва компетентність.

Після впровадження системи онлайн-ігор було проведено повторну діагностику та здійснено порівняльний аналіз отриманих результатів, що дало змогу встановити позитивну динаміку. Рівень сформованості мовлення дітей зріс, що дозволяє стверджувати про ефективність застосування онлайн-ігор як засобу мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Перспективою подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні розробленні та впровадженні авторських програм використання онлайн-ігор для мовленнєвого розвитку дітей різних вікових груп. Також актуальним є вивчення впливу онлайн-ігор на інші аспекти розвитку дитини, зокрема на когнітивну, емоційно-вольову, соціальну сфери, а також дослідження можливостей індивідуалізації навчання з використанням цифрових ігрових ресурсів у контексті інклюзивної дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрюхіна Н. Н. Картотека дидактичних ігор щодо розвитку мовлення. Київ, 2017, 11 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення : навчальний посібник. Львів : Світ, 2010. 232 с.
3. Бадіца М. В. Структурно-функціональні особливості процесу формування основ критичного мислення у старшого дошкільника. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2023. Т. 1. Вип. 57. С.41–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.7>
4. Базова програма розвитку дитини від народження до шести років: Я у Світі (у співавторстві) / наук. ред. Кононко О. Л. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
5. Богуш А. М. *Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот*: програма та навчально-методичні рекомендації / А.М.Богуш. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytkuditey/12navchannya-ditej-ukrmovi-v-dnz-naczspilnot-bogush.pdf>
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. Київ : Слово, 2015. 704 с.
7. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.
8. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 1: Спить, сидить, йде, біжить, летить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. Київ, 45с.
9. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. Київ, 104с.
10. Вдовенко В., Кравець Н., Роменська Т. Формування основ інформаційної культури у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2021. Вип. 44(1). С. 229–236. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_44\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_44(1)_38)

11. Гавриш Н. В. Інформаційно-ігрова технологія як засіб активізації інтелектуальних та мовленнєвих дій дошкільників. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13069/1/N_V_Gavrush_info_rmaciino_igrova_technologia_yak_zasib_aktuvizacii_intelektyalnuch_ta_movlenevu_ch_diy_dochkil_nikiv.pdf
12. Голянич Р. І. Дидактична гра «Хто за ялинкою сховався?» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SAzeqQwZHyU>
13. Дидактична гра «Який сік?». URL: <https://oxymaxplayroom.com/didaktichieskaia-ighra-kakoi/>
14. Дитячі ігри очима дорослих, або навчаємо педагогів бути активними учасниками дитячої гри. URL: <https://u.to/AF0NIA>
15. Дошкільн+Я Комп'ютерні технології у роботі з дітьми. URL: http://doshkilly.at.ua/load/komp_juterni_tekhnologiji_u_roboti_z_ditmi/1-1-0-11
16. Закон України «Про дошкільну освіту» Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
17. Збірка комп'ютерних ігор для формування у дітей старшого дошкільного віку цифрової компетентності / уклад.Добрун Н., наук. кер. Суятинова К.Є. КДПУ : Кривий Ріг, 2022. 12 с.URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6812/5.pdf>
18. Іванова С. В. Роль мови вихователя у розвитку мовлення дітей. URL: <https://ditsad.com.ua/konsultac548.html>
19. Іванова С. М. Вплив комп'ютерних ігор на формування елементів логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://www.nbu.gov.ua/eournals/ITZN/em2/content/07ismaps.html>.
20. Клак В. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку мислення дошкільників. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*. Херсон, 2019. Вип. 3. С. 56– 65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2019_3_10
21. Кузнєцова Є. С. Гра «Фрукти та овочі» URL: <https://learningapps.org/display?v=poverpoeqn21>

22. Кучай А. І. До питання інтерактивних технологій в дошкіллі. Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти: Мукачєво, 2017. С. 17–19. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-1.pdf>
23. Кучай А. І. Формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Умань. 2020. URL: [URL: %D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%9A%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%B9.pdf](http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/12/statti/novikova.htm)
24. Мадзігон В. М. Дидактичні вимоги до електронних підручників. *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2010. Вип. 10. С. 4-7
25. Маргітич М. Я. Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття для угорськомовних дошкільних закладів. Київ, 2015. 194 с.
26. Мацюк З. С. Основи мовленнєвої діяльності : робоча програма нормативної навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. 2015. 45 с.
27. Новик І. М. Проектування навчальних комп'ютерних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. праць. Київ : Ін-т психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, 2010. Вип. 4.С. 34-36. URL https://www.psyh.kiev.ua/Новик_І.М._Проектування_навчальних_компютерних_ігор_в_освітньому_процесі_дошкільного_навчального_закладу
28. Новикова Н. В. Дослідницько-експериментальна робота із впровадження методики формування пізнавального інтересу підлітків на уроках музичного мистецтва засобами мультимедії. URL: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/12/statti/novikova.htm>
29. Оріховська А. С. Дидактична та розвивальна гра як засіб навчання

глухої дитини. Об'єднання нечуючих педагогів.

URL: https://onp.ucoz.ua/news/didaktichna_ta_rozvalna_gra_jak_zasib_navchannja_glukhoji_ditini/2016-05-01-446

30. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років: Дитина. / наук. ред. Огнев'юк В. О. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. 304 с.

31. Павлина О. Гра «Впізнай та назви овочі»

URL: <https://learningapps.org/view27401990>

32. Пихтіна Н. П. Теорія і методика ігрової діяльності дітей : навч. посіб. Київ : КНТ, 2018. 268с.

33. Підлипняк І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/44/visnuk_4.pdf

34. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид., перероблене Київ : Академія, 2018. 408 с.

35. Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Беляєв С. Б. Нові педагогічні технології : навч.-метод. посіб. Харків : СПД-ФО Захаренко В. В., 2013. 282 с.

36. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33.

URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

37. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Прага : Укр. громад. вид. фонд, 1924. 130 с.

38. Січовик І. Г. Дитячі ігри та розваги. Київ : Просвіта, 2014. 424 с.

39. Тарасова О. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів під час лекційних занять. Вісник психології і педагогіки. Збірник наук.праць. Вип. 5. Київ, 2011. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/>

40. Цікаві факти з історії онлайн-ігор URL: <https://facti.info/tsikavi-fakty-z-istoriyi-onlajn-igor/>

41. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка : навч.-метод. посіб. 3-є

вид., Тернопіль : Мандрівець, 2020. 152 с.

42. Черкун О. В. Особливості навчання читання дошкільників : методична розробка. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100c0f0-191a.docx.html>

43. Чопик Т.В., Павлюк О.С., Антонюк О.В. Психолого-педагогічні аспекти формування готовності до професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка, соціальна робота*. Ужгород, 2015. Вип. 35. С. 194–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2015_35_61

44. Швець Т.А. Організація мовленнєво – ігрової діяльності здобувачів дошкільної освіти в контексті розвитку мовлення особистості дитини. *Педагогічні науки*. № 99, 2022, с. 25-29, URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4511>

45. Швець Т.А. Групова взаємодія здобувачів дошкільної освіти як основа формування впевненості в собі. *Український педагогічний журнал*. № 3. 2022, с. 149-155, URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/620/582>

46. Якунін Я. Ю. Ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій у системах дошкільної, початкової та середньої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2010. № 1. С. 42–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2010_1_6

ДОДАТКИ

Додаток А

Система вправ для дошкільників

Бесіди за прочитаним літературним твором

Дітям пропонується спочатку прослухати літературний твір (казку, коротке оповідання або історію), потім вихователь оцінює вміння кожної дитини під час бесіди переказати зміст почутого тексту. Оцінювання проводиться з урахуванням критеріїв наведених у таблиці А.1.

Таблиця А.1

Високий	3 бали	Дитина самостійно бере участь у бесіді й не потребує жодних допоміжних заходів.
Достатній	2 бали	Дитина зазнає часткових труднощів і потребує незначної допомоги з боку вихователя та використання наочного матеріалу.
Початковий	1 бал	Дитина зазнає великих труднощів і постійно потребує допомоги дорослого.

Спостереження

Для вивчення комунікативних умінь дітей проводяться спостереження за їхнім вільним спілкуванням. У процесі спостереження звертається увага на характер спілкування, ініціативність, вміння вступати в діалог, підтримувати і вести його, слухати співрозмовника, розуміти, ясно висловлювати свої думки.

Оцінювання комунікативних умінь проводиться з урахуванням таких критеріїв наведених у таблиці А.2.

Таблиця А.2

Високий	3 бали	Дитина активна у спілкуванні, вміє слухати й розуміти мовлення, будує спілкування з урахуванням ситуації, легко входить у контакт із дітьми та дорослими, чітко й послідовно висловлює свої думки, користується формами мовленнєвого етикету.
Достатній	2 бали	Дитина слухає і розуміє мовлення, бере участь у спілкуванні, частіше за ініціативою інших; уміє користуватися формами мовленнєвого етикету нестійке.
Початковий	1 бал	Дитина малоактивна і малоговірка у спілкуванні з дітьми та педагогом, неуважна, рідко користується формами мовленнєвого етикету, не вміє послідовно викладати свої думки, точно передавати їхній зміст.

Комплекс методик для вивчення рівня розвитку мовлення

Методика № 1 «Дослідження сенсомоторного рівня мовлення»

1. Мета: Дослідження звуконаслідувань.

Інструкція: слухай уважно і повторюй за мною якомога точніше. Лялька плаче: а-а-а-а-а-а. Дитина плаче: уа-уа. Поїзд гуде: у-у-у-у-у-у. Ослик кричить: іа-іа.

Оцінка показників в балах (табл.А.3):

Таблиця А.3

Високий рівень	1 бал	точне і правильне відтворення в темпі пред'явлення;
Достатній	0,5 бала	перший член відтворюється правильно (уа-уа; іа-іа; ав-ав);

Продовження таблиці А.3

Початковий	0,25 бала	неточне відтворення обох членів пари з перестановкою складів, їх заміною та пропусками;
------------	--------------	---

2. Мета: Виявити стан звуковимови.

Матеріал: предметні картинки.

Для перевірки правильності звуковимови дітей попросила самостійно назвати наведені їм картинки. Самостійність їх називання важлива тому, що під час повторення цих самих слів слідом за дорослим дитина часто вимовляє звуки виразніше, що може призвести до неправильного висновку про стан її звуковимови.

Картинки підібрані на найскладніші за артикуляцією звуки, до числа яких належать свистячі (С, Сь, З, Зь, Ц), шиплячі (Ш, Ж, Ч, Щ), а також звуки Р, Рь, Л, Ль, Й. Кожен із цих звуків перебуває у трьох положеннях у слові: на початку, у середині та наприкінці, що дає змогу скласти більш точне уявлення про правильність його вимови дитиною.

Правильна вимова оцінюється в 1 бал, неправильна - в 0 балів.

Оцінка показників в балах (табл.А.4):

Таблиця А.4

Високий рівень	13 балів	усі звуки вимовляє чітко, не скорочує і не спрощує складову структуру, не заміщує.
Достатній	10-12 балів	спрощує і заміщає звуки, які ще не сформувалися в його вимові: «р».
Початковий	5-9 балів	не вимовляє звуки «р»: смичні, щілинні.

Методика № 2: «Який...?»

Мета: виявити обсяг активного словника.

Матеріал: предмети добре знайомі дітям, з якими вони часто діють, наприклад, м'яч, ложка, чашка, рукавиця.

Процедура проведення: Дослідження проводиться індивідуально. Дитині дають по одному предмету і пропонують із ним погратися. Під час гри ставлять запитання: «Що це? Для чого це потрібно?» Потім пропонують дитині погладити предмет, натиснути, зім'яти тощо, запитують: «Який...?», щоб з'ясувати вміння виявляти якості та називати їх. Якщо дитина самостійно не звертає уваги на частини предмета, то їх показують і просять назвати.

Обробка даних. Підраховують правильність називання: 1 бал - наявність правильної відповіді. 0 балів - неправильна відповідь.

Висновки про рівень обсягу словника (табл.А.5):

Таблиця А.5

Високий рівень обсягу словника	10 балів
Достатній	7-9 балів
Початковий	2-6 балів

Методика № 3 «Дослідження граматичної будови мовлення»

1. Розуміння прийменниково-відміночних конструкцій із прийменниками на, в, під, за.

Інструкція: поклади м'ячик у коробку, на стіл, під стіл тощо.

Оцінка показників в балах (табл.А.6):

Таблиця А.6

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання
Достатній	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги
Початковий	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;

2. Розуміння форм однини та множини іменників.

Інструкція: покажи на картинках: чашка - чашки, гриб - гриби, лялька - ляльки, м'яч - м'ячі.

Оцінка показників в балах (табл.А.7):

Таблиця А.7

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання;
Достатній	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги
Початковий	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;

3. Розуміння зменшувально-пестливих суфіксів іменників

Інструкція: покажи на картинках: будинок - будиночок, ложка - ложечка, м'яч - м'ячик, лялька - лялечка.

Оцінка показників в балах (табл.А.8):

Таблиця А.8

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання;
Достатній рівень	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Початковий рівень	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;

Методика № 4 «Дослідження словника та навичок словотворення»

1. Дослідження правильного називання дитинчат тварин.

Інструкція: у кішки - кошеня, а у...

Кози, собаки, вовка, курки, качки, свині, лисиці, корови, лева, вівці.

Оцінка показників в балах (табл. А.9):

Таблиця А.9

Високий рівень	1 бал	правильна відповідь;
Достатній рівень	0,5 бала	самокорекція або правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Початковий рівень	0,25 бала	неправильно утворена форма;

2. Утворення іменників у зменшувальній формі

Інструкція: великий - м'яч, а маленький - це м'ячик. Назви ласкаво предмети, які я буду перераховувати.

Стіл, стілець, будинок, сніг, дерево.

Оцінка показників в балах (табл. А.10):

Таблиця А.10

Високий рівень	1 бал	правильна відповідь
Достатній рівень	0,5 бала	самокорекція або правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Початковий рівень	0,25 бала	неправильно утворена форма;

Методика № 5 «Дослідження зв'язного мовлення»

Складання розповіді за серією сюжетних картинок. Можливе використання будь-якої іншої послідовності з 4 - 5 картинок.

Інструкція: подивися на ці картинки, постарайся розкласти їх по порядку і скласти розповідь.

Оцінка показників в балах (табл. А.11):

Таблиця А.11

Високий рівень	5 балів	самостійно розкладено картинки і складено розповідь;
Достатній рівень	2,5 бала	картинки розкладені зі стимулюючою допомогою, розповідь складена самостійно;
Початковий рівень	1 бал	розкладання картинок і складання розповіді за наведеними запитаннями;

Додаток Б

Перспективне планування роботи з дітьми дошкільного віку

Місяць	Тема тижня	Назви заходу	Мета	Організація розвиваючого середовища (дидактичний матеріал, посібники)
Вересень	Здрастуй, дитячий садок	1. «Назви дію» 2. «Різноманітний сундучок» 3. «Я назву, а ти покажи»	1. Закріплення і вдосконалення знань. Розширити предметний та дієслівний словник дитини; вчити називати дієслова - слова, що позначають дію предмета; розвивати мислення, фразове мовлення. Виховувати: уважність, зібраність, спостережливість. 2. Закріплення і вдосконалення знань. Розширити предметний та предметний та дієслівний словник дитини; вчити називати дієслова - слова, що позначають дію предмета; розвивати мислення, фразове мовлення. Виховувати: уважність, зібраність, спостережливість. 3. Навчити орієнтуватися на закінчення за узгодженням слів у роді. Сприяти збагаченню словникового запасу, розвитку зв'язного	Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. URL: Картотека дидактичних ігор щодо розвитку мовлення URL: Розгорнуте планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.

			мовлення. Розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, уяви, мислення. Виховувати: уважність, зібраність і	
--	--	--	---	--

			спостережливість. Удосконалювати вміння дітей розуміти мову на слух. Закріпити знання частин тіла та особи. Формувати вміння показувати потрібну частину тіла чи особи за словесною інструкцією. Виховувати відповідальність за якісне виконання роботи.	
Квіти нашого дитячого садка	1. «Квітка яка?» (збагачувати словник прикметниками) 2. «Якої квітки не стало?» (назви кімнатних рослин)	1. Продовжувати вчити дітей, називати квіти, розрізняти їх за зовнішнім виглядом. Збагачувати словник прикметниками. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини. 2. Закріпити з дітьми назви кімнатних рослин, впізнавати їх за зовнішнім виглядом. Вчити запам'ятовувати рослини зображені на картці, визначати зниклу, називати її. Розвивати увагу, швидкість реакції, мислення, розширювати словниковий запас. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.	Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	
Заглядає сонечко до нас у віконечко	1. «Сонечко яке?» 2. «Великий, маленький» 3. «Що приніс сонячний	1. Поповнити та активізувати словник вживанням прикметників, що свідчать про характерні ознаки	Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	

		зайчик» (картинка частин)	з	предметів, підбирати слова прикметники до іменника. Формувати вміння будувати відповідь до поставленого запитання. Підтримувати бажання дітей спілкуватися з дорослими та однолітками. Сприяти розвитку зв'язного мовлення, мислення, вміння слухати і розуміти запитання. Виховувати цікавість до оточуючого, бажання спілкуватись рідною мовою. 2. Вчити дітей утворювати від іменників слова зі зменшувально-пестливими суфіксами. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість. 3. Збагачувати активний словник дітей іменниками-назвами; продовжувати вчити дітей добирати і групувати предмети за кольором (жовтий, зелений, синій, червоний, оранжевий) та називати їх, встановлювати зв'язки між предметами за контрастними ознаками(великий, малий). Вправляти в умінні складати цілу картинку з 3-4-5	
--	--	------------------------------	---	---	--

			частин. мілку моторику	Розвивати	
--	--	--	---------------------------	-----------	--

Продовження таблиці Б.1

			пальців рук, навички соціальної поведінки, увагу, усне мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати зосередженість, організованість, інтерес і добре ставлення до тварин, бажання доглядати за ними.	
Вітер, вітер, вітерець	1. «Вітер, вітерець» (звукова культура) 2. «Листочки» 3. «Падають листочки»	1. Поглибити знання про явища природи. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість. 2. Учити групувати за кольором, закріпити назви кольорів (жовтий, червоний, зелений). Розвивати сенсорні здібності дитини, увагу, пам'ять, мислення. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість. 3. Познайомити дітей із кольоровою гамою осіннім листям, порівнювати листя за величиною (великий, маленький). Розвивати пізнавальний інтерес. Виховувати любов до природи.	Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік. Конспекти занять у першій молодшій групі дитячого садка: практичний посібник для вихователів та методистів ЗДО.	

Жовтен ь	Дари осені (фрукти)	1. «Який сік» 2. «На кожну букву - слова» 3. «Що на зображенні»	1. Вчити дітей утворювати слова від іменників прикметники, погоджувати прикметники іменниками. Збагачувати і та поповнювати словниковий запас дітей. Формувати	1. Дидактична гра «Який сік?». URL: https://oxumaxplayroom.com/didaktichieskaia-ighra-kakoi/ Дитячі ігри та розваги. Конспекти занять із
-------------	---------------------------	---	--	---

Продовження таблиці Б.1

		граматично правильне мовлення дітей. Виховувати любов до природи. 2. Виявляти активний словник дітей. Розвивати зв'язне мовлення. Виховувати старанність, наполегливість. 3. Навчити дітей самостійно виділяти призначення предмета та позначати його за допомогою слова. Розвинути інтелекту та зв'язного мовлення. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість.	художньо-мовленнєвої діяльності для молодшого дошкільного віку.
Дари осені (овочі)	1. «Впізнай та назви овочі» 2. «Посади овочі та фрукти на своє місце»	1. Розширювати знання та уявлення дітей про овочі. Вчити дітей впізнавати та називати овочі. Розуміти та повторювати нескладні фрази. Виховувати інтерес до рослинного світу. 2. Ознайомити з елементарною класифікацією. Вчити порівнювати предмети. Формувати вміння відокремлювати предмет з групи і складати групу окремих предметів. Розвивати вміння виділяти головне, суттєве, узагальнювати наявні факти. Розвивати сприйняття, дрібну моторику руки, точність рухів руки	Гра «Впізнай та назви овочі» URL: https://learningapps.org/view27401990 Гра «Фрукти та овочі» URL: https://learningapps.org/display?v=povepoeqn21

			при роботі з мишкою. Розвивати основні властивості уваги, спостережливість, творчу уяву, логіку, зв'язне мовлення. Виховувати дисциплінованість, посидючість, акуратність, працьовитість.	
Осінні дерева, кущі	1. «Назви частини цілого» (будова дерева) 2. «З якого дерева листочок?» (назви дерев)	1. Ознайомити учнів із різноманітним світом рослин. Розвивати мовленнєві вміння, мислення. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини. 2. Закріпити назви дерев: береза, клен, дуб, горобина; розвивати спостережливість, мілку моторику рук, координацію рухів. Сприяти розвитку комунікативних навичок. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.	Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	
Пернаті наші друзі (птахи)	1. «Скажи інакше» 2. «Назви пташку» 3. «Чим живляться пташки?» 4. «Хто як співає?» (звуконаслідування)	1. Вправляти дітей у добиранні спільнокоренових слів; розвивати мислення, уважність, зосередженість. Закріпити вміння дітей добирати слова протилежні за значенням. Активізувати словниковий запас	Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	

			Сприяти самостійному виконанню завдання. Виховувати інтерес до навчання. 2. Вчити дітей упізнавати і називати птахів. Розвивати зорову пам'ять, мислення. Виховувати любов до природи. 3. Закріпити знання дітей про птахів, ознайомити з зовнішнім виглядом та їх способом живлення. Продовжувати вчити розрізняти їх за розміром і кольором пір'я, виділяти і пояснювати функції основних частин тіла, помічати особливості поведінки залежно від стану погоди, пори року. Виховувати бажання спостерігати за поведінкою птахів, піклуватися про них. Закріпити вміння дітей наслідувати крики птахів. Розвивати уважність, мовлення, пам'ять. Виховувати любов до природи.	
Листопад	Білочка та зайчик-пострибайчик	1. «Зайчик та білка» («Хто і де?») 2. «Чорний - білий» 3. «Хто в лісі живе»	1. Закріплювати вміння дітей орієнтуватися у просторі. Удосконалювати розуміння мови дорослого. Розширювати словник. Виховувати любов до природи і усього живого. 2. Навчати добирати слова,	1. Дитячі ігри та розваги. 2. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.

			протилежні за значенням і складати два зображення у пару. Збагачувати словниковий запас антонімами. Розвивати увагу, логічне мислення, спостережливість, мовлення, дрібну моторику рук. Виховувати любов до української мови. 3. Закріпити знання дітей про диких тварин. Розвиток мовлення, мислення та пам'яті. Виховувати любов до тварин.	
Вовчик-братик (дикі тварини)	1. «Парні картинки» 2. «Знайди по опису» 3. «Хто у кого?»	1. Навчати добирати слова, протилежні за значенням і складати два зображення у пару. Розширювати предметний та дієслівний словник. Розвивати фразове мовлення, мислення, увагу. Виховувати любов до природи. 2. Закріпити знання знаходити об'єкти по опису. Розширювати предметний та дієслівний словник. Розвивати фразове мовлення, мислення, увагу. Виховувати любов до природи та тварин. 3. Закріпити в словнику дітей назви диких тварин та їхніх дитинчат. Вправляти у звуконаслідуванні. Вдосконалювати	1. Частина 1: Спить, сидить, йде, біжить, летить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. 2. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.	

			вміння регулювати динаміку власного	
--	--	--	--	--

Продовження таблиці Б.1

			голосу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.	
	Хто як до зими готується ?	1. «Чий будиночок?» 2. «Зимові слова»	1. Навчати добирати слова/картинки за описом і складати два зображення у пару. Сприяти розвитку уваги, пам'яті та мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до тварин. 2. Вправляти в добиранні спільнокоренових слів. Розвивати мислення, уважність, зосередженість. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.	Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
Грудень	Зима-чарівниця (грунт, вода, сніг)	1. «Буває - не буває» 2. «Знайди сніжинку»	1. Закріпити здатність дітей свідомо сприймати явища природи та орієнтуватися в них. Розвивати увагу, пам'ять. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року. 2. Вчити дітей орієнтуватись у просторі щодо реальних об'єктів за відношеннями «на», «під». Розвивати увагу, спостережливість і мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.	Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.

	Дикі тварини взимку	1. «Хто за ялинкою сховався?» 2. «Великий - малий»	1. Вчити дітей називати тварин та виділяти їх характерні особливості. Розвивати мовлення, мислення.	1. Дидактична гра «Хто за ялинкою сховався?» URL: https://www.youtube.com/
--	---------------------	---	---	---

Продовження таблиці Б.1

		3. «Чиї це дітки?»	Виховувати любов до тварин. 2. Закріпити вміння дітей утворювати пестливі слова. Розвивати мовлення, мислення. Виховувати позитивне ставлення до тварин. 3. Учити дітей знаходити малят диких тварин та називати їх. Розвивати пам'ять, мовлення, увагу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.	watch?v=SAzeqQwZHyU 2. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
Кришталева зимонька (повітря, мороз)	1. «Що буває холодним?» 2. «Які дерева взимку?»	1. Уточнити й закріпити знання дітей про зимові явища природи. Розвивати мовлення та логічне мислення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року і явищ. 2. Збагачувати знання дітей щодо змін, які відбуваються в житті рослин у різні пори року. Учити розрізняти рослини (дерева) за кольором кори, кроною. Розвивати допитливість, спостережливість, мовлення та увагу. Формувати екологічно доцільну поведінку. Виховувати дбайливе ставлення до природи.	Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.	
Новий рік (свято ялинки)	1. «Хто мешкає в рукавичці?» 2. «Ялинка яка?» 3. «Прикрасимо ялинку»	1. Продовжувати вчити дітей називати героїв казки «Рукавичка». Розвивати пам'ять, увагу. Виховувати любов до казок і тварин.	Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.	

			2. Закріплювати	
--	--	--	-----------------	--

Продовження таблиці Б.1

			ознаки ялинки. Учити добирати прикметники до іменників. Розвивати мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати дбайливе ставлення до природи. 3. Закріпити знання про природу, дерева та те чим їх можна прикрасити. Розвивати навички орієнтування на площині; вміння узгоджувати слова в роді, числі та відмінку в реченнях, словосполученнях із використанням прийменників на, над, під, біля, прислівника вгорі. Виховувати дбайливе ставлення до природи.	
--	--	--	---	--

Додаток В

Конспекти ігор

«Квітка яка?»

Мета: Продовжувати вчити дітей, називати квіти, розрізняти їх за зовнішнім виглядом. Збагачувати словник прикметниками. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.

Хід гри

На екрані чередуються картинки різноманітних квітів і внизу прикметники які їх описують із звуковим супроводом, а діти обирають та повторюють відповідні.

«Якої квітки не стало?» (назви кімнатних рослин)

Мета: Закріпити з дітьми назви кімнатних рослин, впізнавати їх за зовнішнім виглядом. Вчити запам'ятовувати рослини зображені на картці, визначати зниклу, називати її. Розвивати увагу, швидкість реакції, мислення, розширювати словниковий запас. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.

Хід гри

На екрані демонструється дітям картинка, яку вони уважно розглядають упродовж 5-6 секунд, називають зображені квіти і запам'ятовують їх. Далі демонструється подібна картинка, але без певної рослини і діти визначають якої квітки не стало.

«Сонечко яке?»

Мета: Поповнити та активізувати словник вживанням прикметників, що свідчать про характерні ознаки предметів, підбирати слова прикметники до іменника. Формувати вміння будувати відповідь до поставленого запитання. Підтримувати бажання дітей спілкуватися з дорослими та однолітками. Сприяти розвитку зв'язного мовлення, мислення, вміння слухати і розуміти запитання. Виховувати цікавість до оточуючого, бажання спілкуватись рідною

мовою.

Хід гри

На екрані діти бачать картинку сонечка і картинку запитання (наприклад, велике чи мале - стрілочки вниз та вгору). Діти обирають вірне твердження.

«Великий, маленький»

Мета: Вчити дітей утворювати від іменників слова зі зменшувально-пестливими суфіксами. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість.

Хід гри

Педагог пропонує малятам поєднати парні картинки на екрані та назвати великі та маленькі предмети, які зображені на них. Наприклад: листок - листочок, яблуко - яблучко, дощ - дощик, грибок - грибочок. Можна придумати з цими словами речення чи розповідь.

«Назви частини цілого» (будова дерева)

Мета: Ознайомити учнів із різноманітним світом рослин. Розвивати мовленнєві вміння, мислення. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.

Хід гри

Діти вчаться складати дерево називаючи його частини (стовбур, корінь, листя, гілочки).

«З якого дерева листочок?» (назви дерев)

Мета: Закріпити назви дерев: береза, клен, дуб, горобина; розвивати спостережливість, мілку моторику рук, координацію рухів. Сприяти розвитку комунікативних навичок. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.

Хід гри

Вихователь пропонує дитині розгледіти картку з зображенням дерева та добрати відповідну картку з зображенням плода та листка.

«Скажи інакше»

Мета: Вправляти дітей у добиранні спільнокореневих слів; розвивати

мислення, уважність, зосередженість. Закріпити вміння дітей добирати слова протилежні за значенням. Активізувати словниковий запас антонімами. Сприяти самостійному виконанню завдання. Виховувати інтерес до навчання.

Хід гри

Вихователь пропонує дібрати до заданого слова схожі слова.

Зима - зимовий, узимку...

Крига - крижинка, крижаний... і т. д.

«Назви пташку»

Мета: Вчити дітей упізнавати і називати птахів. Розвивати зорову пам'ять, мислення. Виховувати любов до природи.

Хід гри

На екрані виставлені пташки і дитина її розглядає. Потім звуковим сигналом пропонується знайти певну пташку і дитина обирає її із запропонованих.

«Хто як співає?»

Мета: Закріпити вміння дітей наслідувати крики птахів. Розвивати уважність, мовлення, пам'ять. Виховувати любов до природи.

Хід гри

Діти роздивляються на екрані картинки і називають зображених на них птахів. Потім по черзі обирає кожну пташку і слухає їх спів. Дитина повинна наслідувати звуки пташок.

«Хто у кого?»

Мета: Закріпити в словнику дітей назви диких тварин та їхніх дитинчат. Вправляти у звуконаслідуванні. Вдосконалювати вміння регулювати динаміку власного голосу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Перед дітьми розташовані різноманітні картинки тварин і їх дитинчат. Діти мають назвати тварин, їхніх дитинчат та зіставити з них пари.

«Чий будиночок?»

Мета: Навчати добирати слова/картинки за описом і складати два

зображення у пару. Сприяти розвитку уваги, пам'яті та мовлення.
Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до тварин.

Хід гри

На екрані діти керують котиком. Котик потрапив до лісу і не знає, де чий будиночок. Він обходить обходить будиночок, стукає і запитує: «Хто в цій хатинці живе?». Показується тінь тваринки і звук. Котик відгадує. Потім стукає в інший будиночок, і так по черзі в усі.

«Зимові слова»

Мета: Вправляти в добиранні спільнокореневих слів. Розвивати мислення, уважність, зосередженість. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

Вихователь пропонує дібрати до заданого слова схожі слова.

Сніг - сніжний, засніжений, сніжинка, сніговик...

Холод - холодний, холодок... та ін.

«Буває - не буває» (явища)

Мета: Закріпити здатність дітей свідомо сприймати явища природи та орієнтуватися в них. Розвивати увагу, пам'ять. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

На екрані діти бачать різноманітні картинки у супроводі тверджень. Вони повинні пояснити, буває таке насправді чи ні. Наприклад:

На ялинці ростуть червоні вишні.

Узимку цвітуть кульбабки.

Узимку йде сніг.

Улітку катаються на ковзанах.

«Знайди сніжинку»

Мета: Вчити дітей орієнтуватись у просторі щодо реальних об'єктів за відношеннями «на», «під». Розвивати увагу, спостережливість і мовлення.

Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

Вихователь пропонує знайти сніжинку, куди вона впала (на ялинку, під ялинку тощо).

«Великий - малий»

Мета: Закріпити вміння дітей утворювати пестливі слова. Розвивати мовлення, мислення. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує утворити пестливі форми від назв тварин. Наприклад: заєць - зайчик; їжак - їжачок, лисиця - лисичка, білка - білочка, вовк - вовчик, ведмідь - ведмедик і т. д.

«Чиї це дітки?»

Мета: Учити дітей знаходити малят диких тварин та називати їх. Розвивати пам'ять, мовлення, увагу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям допомогти диким тваринкам. Треба знайти малят, які загубилися. Діти повинні назвати тваринку та її дитинча і утворити з них пару на екрані.

«Що буває холодним?»

Мета: Уточнити й закріпити знання дітей про зимові явища природи. Розвивати мовлення та логічне мислення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року і явищ.

Хід гри

На екрані з'являються по черзі картинки, а дітям пропонується поміркувати і відповісти на запитання: «Що буває холодним?».

«Хто мешкає в рукавичці?»

Мета: Продовжувати вчити дітей називати героїв казки «Рукавичка». Розвивати пам'ять, увагу. Виховувати любов до казок і тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям називати та виставити у ряд героїв казки

«Рукавичка» у тому порядку в якому вони з'являються у творі. Після завершення гри вихователь показує дітям казку «Рукавичка», а діти допомагають її розповідати.

«Ялинка яка?»

Мета: Закріплювати ознаки ялинки. Учити добирати прикметники до іменників. Розвивати мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Хід гри

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч і запитує в них: «Ялинка яка? А ще яка? Яка вона у святковому вбранні?» Дитина відповідає на запитання і кидає м'яч вихователеві.

«Прикрасимо ялинку»

Мета: Закріпити знання про природу, дерева та те чим їх можна прикрасити. Розвивати навички орієнтування на площині; вміння узгоджувати слова в роді, числі та відмінку в реченнях, словосполученнях із використанням прийменників на, над, під, біля, прислівника вгорі. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Хід гри

Вихователь пропонує прикрасити ялинку для звірят, на якій гірлянду вже розташовано посередині, розташувати маленькі за розміром іграшки над гірляндою, великі - під гірляндою. Під час гри вихователь заохочує кожну дитину пояснити, де вона розташувала свою іграшку, пропонує знайти місце для прикраси-верхівки.